

קונטרס והמשכילים יבינו דניאל י"ב

אמר הכותב.

עיקר קונטרס זו נכתבה לבאר מצבינו שיצאה מגישתנו למאורעות הזמנים מעת מלחמת שנת תשכ"ז עד היום הזה, באור דעת תוה"ק.

^[1234567] והיות שבזמנים הללו, בדור יתום, גברו בעלי לשון, וכל מי שרוצה לפרסם דעתו בקרב העם צריך לזה רק אמצעי א', והוא הכסף בשביל ההדפסה. אבל אינו מראה דבריו לגדולי דורינו לבקרה ולראות אם השקפותיו מתאימות לדעת תוה"ק, על כן הנני מודיע כאן שלא הרהבתי עוז בנפשי לגשת לענין זו מבלי להראות את קונטרסי לפני א' המיוחד מבין גדולי דורנו שליט"א. שיחיה דעתו עליה בכלל ובפרט. ורק אחרי הסכמתו המלאה על עצם הדברים, ושהם ראויים להציע לפני חובשי ביהמ"ד, הרהבתי אז עוז בנפשי להביאו לבית הדפוס.

ורציתי להרחיב הדיבור בענין א' שמדובר במאמרי הגר"ב וסרמן וצ"ל, במאמר אומר אני מעשה למלך (עיין קובץ אגדות סי' יוד) שמכנה צורת הרשעים בדור של עקבתא דמשיחא בשם ערב רב.

והנה הגדרה זו לקוח מספר זוה"ק, ותיקוני זוה"ק, ומדברי הגר"א שמביא במאמרו שם. ורצוני להעתיק עוד לשונות ממקורות הללו המדברים אודות ענין זה. וההעתקות המה לשון זוה"ק ובהגר"א שם, מלבד מה שאכתוב בחצי עיגול כדי ליתן קצת הסברה ומראה מקומות.

המדובר במאמרים אלו שהעתיקתי המה על הערב רב בתקופת עקבתא דמשיחא במיוחד. והבאתי מקטעים שאינם דוקא רזי עולם, רק שוה לכל נפש. גם לפעמים העתיקתי לשון זוה"ק ללשון קודש כדי להקל על הקורא.

דפי התיקוני זוה"ק הוא לפי הדפים הנדפסים עם בהגר"א.

תקו"ז דף נ"ז ע"א

והיו עיני ולבי שם כל הימים. (דברי הימים ב' פ"ז) והיו עיני ולבי בגין
דצריך ב"ט בצלותא למהוי עינוי לתתא לגבי שכינתא דאחרי אסירא בגלותא.
ולביה לעילא בקוב"ה לנטלא נוקמא מעמלק. חה"ד כי יום נקם בלבי עכ"ל.

והיו עיני ולבי שם כל הימים. והיו עיני ולבי משום דצריך אדם בתפלה
להיות עינוי למטה להשכינה שהיא אסור בגלות. ולבו למעלה להקב"ה ליטול
נקמה מעמלק. חה"ד כי יום נקם בלבי.

ובבהגר"א פי' וז"ל ר"ל עינוי, כל	כמ"ש כי יד על כס י"ק וכו' שנשבע
מגמתו ותפלתו בשביל השכינה (ועי'	בכסאוי ונאמר השמים כסאי. (וזהו
שגו"א ברכות פ"ה מ"א) ולבו להקב"ה	למעלה להקב"ה) ועמלק הן הע"ר
לבקש ממנו. ור"ל שישפוך לבו	עכ"ל.
להקב"ה. ואמר לנטלא נוקמא מעמלק	

תיקוני ז"ח דף ל"ז ע"ב

ויתמו חטאים מן הארץ (תהילים פק"ד) ערב רב וכו'. וישתארו ישראל
כסולת נקיה. דעלייהו אתמר תמחה את זכר עמלק מתחת השמים. ומיד
דיתמחון יתיב קוב"ה על כורסיא. דאומאה אומי דלא יתיב על כורסיא עד
דיתמחון מעלמא. חה"ד כי יד על כס י"ק מלחמה וכו'.

עוד שם כתוב על תקופה זו:

דנחתין כל חובין על ישראל בגין דיתכפרון מחוביהון. וכל זכוון נחתין
על חייביא לקבלא בהון אנרייהו.

ובבהגר"א פי' וז"ל על חייביא, על הערב רב. ולכן יצליחו מאד עכ"ל.

עוד שם:

בההוא זימנא נראו ראשי החרים (בראשית פ"ח) דאינון אבהן. ואתער
זכותא דלהון על ישראל. דער ההוא זימנא תמה זכות אבות. מתמן ואלך
חלה זכות אבות.

ופי' הגר"א דהיינו בזמן שיכלו הע"ר, שבתחלה גברו מאד על הארץ.

בשביל מה שיתבאר להלן נכתוב הקדמה קצרה כדי להקל ההבנה בו.
עיקר גילוי האופי של הנשמה הוא בלב האדם. אבל בהכבד וטחול א"א
לגלות האופי שלה. ענין ירידתה לטחול הנזכר להלן הוא שליטת הטחול
ותכונותיו על האופי שלה.

תקו"ז דף נ"ט ע"א.

טחול איהו חשך ועליו אתמר ולחשך קרא לילה. דשולטנותיה בגלותא
דאיהו לילה. ובגלותא שעתא קיימא ליה. ואיהו שחוק הכסיל.

טחול הוא חשך. ועליו כתיב ולחשך קרא לילה. דשליטתו בגלות דהוא
לילה. ובגלות עומד לו השעה. והוא שחוק הכסיל.

ובבהגר"א פי' וז"ל פי' כמ"ש היו	דע"ר אינון שאור שבעיסה, ואינון
צריה לראש, והם הע"ר. ואיהו הטחול	אומין דעלמא עעבו"ז דמיין למוץ.
ועיין בפ' פנחס אמר ר"מ והא אוקמוה	יתיר מעכבין בגלותא ע"ר לישראל
רבנן טחול שחוק, ואיהו שחוק הכסיל	מאומין עועבו"ז. כמה דאוקמוה רבנן
ובג"ד אוקמוה רבנן אוי למי שהשעה	מי מעכב שאור שבעיסה וכו' עכ"ל.
משחקת לו וכו'. עוד אמר ר"מ בגין	

עוד שם:

ווי לנשמה כד בלע לה טחול. ווי לישראל כד אתבלעו בע"ר, דעליהו
אתמר ולא נודע כי באו אל קרבניה ומראיהו רע כאשר בתחלה.

ובבהגר"א פי' וז"ל דהנשמה לא יעלה כמ"ש (ב"מ דף נ"ח) הכל
כשהיא בלב או היא נודע. דמנהגת יורדין וכו' ועולין חוץ מהבא על
הגוף לכל רעותה. אבל הטחול אף שהנשמה יורדת לתוכה היא רע כאשר
בתחלה. וכן הע"ר אף שהצדיקים מעורבים ביניהם אינם חוזרים כלל
ומראיהו רע וכו'. הטחול הוא שאול תחתית. והיורד למדור זה בגיהנום

עוד שם:

וערב רב אתמר בהון היו צריה לראש אויביה שלו. צריה ודאי אינון
ע"ר. עליהו אתמר שריך שוררים, וחברי גנבים כולו אוהב שוחד ורודף
שלמונים וכו'. ובגין דא ווי לעלמא כד אתבלעו כערבוכיא בישא ע"כ.

דנקראים רב משום דהם ראשי ישראל בגלות. מבהגר"א שם.

עוד שם:

במגילת רות ותגל מרגלותיו רומז
למצב זו] דשכיבת לעפרא, דהוא זוחלי
עפר, ארס הנחש [ביאורו, דכאן
מתראה ארסו של כח הנחש הקדמוני
להמית ממש] וז"ש ותגל מרגלותיו.
והוא גלות היותר שפל כמ"ש ב"ר
דף ל"א. וכ"ה בישראל ושכינה כאשר
הן בע"ר כנ"ל עכ"ל. עוד שם בדבריו
כתב וז"ל טפה סרוחה [שנזכרה רפ"ג
דאבות] הוא הוזהמא דהטל נחש בתחת.

וזחלי עפר שהן קשים מאומות עעבו"ז
 כמ"ש בר"מ דכבד הוא ע' אומין וכו'
 אבל שחוק הטחול הוא רשעים
 דישראל שהשעה משחקת להן.
 והאומות הן כעס דמרה וכבד שעליהן
 נאמר טוב כעס משחוק. ועלייהו
 אתמר אם ראית רשע שהשעה משחקת
 לו אל תתגררה בו. עלייהו אתמר למה
 תביט בוגדים תחריש כבלע רשע
 צדיק ממנו. רשע דא כסיל, ע"ר
 בגלותא אינון רשע. כבלע צדיק ממנו
 דא ישראל. ומאן גרים דבלע לון
 בגין דלאו אינון צדיקים גמורים כמה
 דאתמר צדיק ממנו בולע. ופי' ע"ז
 בבהגר"א דנמשכים אחריהם ממה
 שרואים בהצלחתם בגין דלית בהון
 דעת לאשתזבא. ורזא דמלה טוב לפני
 אלקים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה
 עכ"ל.

והוא היצה"ר באדם וכל התאות. שאור
 שבעיסה, ושרשו בטחול. וכן ע"ר
 בישראל והיא ההעדור של אדם, וממנה
 מת וממנה מסריח עכ"ל. עוד שם
 כתב וז"ל והן גורמין לישראל לכל
 חטאת וכו'. והן השאור שבעיסה. כי
 כמו היצה"ר באדם כן הם בישראל.
 וראשיתם בעגל וכן בכל חטא. וכן
 בעריות וכמ"ש את הדגה אשר וכו'
 ואמרו שהן עריות שנכשלו על ידם.
 דטחול הוא ג"ע שחוק הכסיל עכ"ל.
 [כדאי להעיר כאן שזהו שרש
 הדברים במה שנפרץ חומת הצניעות
 בדוריהן].

שם בדף קס"ה ע"ב כתב וז"ל
 הע"ר קשים יותר מאוה"ע שהם גשם
 טורד לישראל. והן אשת מדגים שהן
 יגורו מדון תמיד בין ישראל לאביהם
 שבשמים עכ"ל. ושם דף קס"ב ע"א
 כתב וז"ל הן מעורבים בישראל. והן

תקו"ז דף פ"ב ע"ב

ורשיעיא דאינון ע"ר אתמר בהון סוף פסוק (א') מטעמי הנגינה מרמו
 על דרכי ההשגחה עליונה עמהם) דאינון מזרעא דעלמק דאתמר ביה ויאמר
 כי יד על כס י"ק. ואינון ה' מינין. עמלקים, גבורים, גפילים, ענקים. רפאים
 (ועיין באבן שלמה דף נ"ב בביאור זה) דכולהו מסתלקין (פי' עולים)
 ומתגברים על ישראל בגלותא. הה"ד ויגברו המים וירבו מאד על הארץ.
 ועלייהו אתמר סוף פסוק. [פי' דזהו א' מטעמי הנגינה הכרמזות על השגחה
 מסוימת בקץ הימים] דפסיק לון קוב"ה לסוף יומיא מעלמא

בזה"ג דף רע"ט איתא וז"ל גלותא רביעאה, דור רשעים מלא נחשים ועקרבים. (אמר זה על הא דדרשו בשבת דף כב. והבור ריק אין בו מים וכו') אבל נחשים ועקרבים יש בו יעו"ש. וכדריך פוד נדרש זה על התקופה שלפני סוף הגלות) רמאים, כנחשים. ועקרבים, דעקרינ מילי דרבנן ודיינין לשיקרא. עלייהו אתמר היו צריה לראש.

ויפן כה וכה וירא כי אין איש (שמות ב') דישראל באלין רשיעיא ערב רב, ורא בסוף גלותא ובגין דא "קין דפורקא" נוקב עד התהום רבה. ובבהגר"א "ר"ל עה הדור שיהא בו תהום, בור רק וכו'".

המדובר במה שנעתיק הוא אודות השרים למעלה שעשאום העכו"ם אלהות. ובמהלך זו נעשו השרים הללו הרוח טומאה בארץ. וע"ז כתיב לע"ל ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

וז"ל הרע"מ זח"ג דף רע"ז ע"ב. וכד אית בעלמא ערב רב נחתין לאתגשמא בהון. (יורדין להתגשם בהם) וקוב"ה יעבור לון מן עלמא. זה"ד ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ואי תימרון בזמנא דגלותא בתראה לית עכו"ם (אין עבו"ז) בגין דלא ידעין בני עלמא בהון? אינון דידעין בערב רב תמן אשתבח לון, דמכעיסין לקוב"ה ושכינתיה. וישראל בינייהו. וערב רב מצליחין בהון לקיים מה דכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו להאכידו עכ"ל.

ובבהגר"א פי' וז"ל:

נחתין לאתגשמא בהון: ר"ל שמשם נשמתין דערב רב.

ואי תימרון וכו': מקשה הא בגלות הזה אין עבו"ז, שאין מכירין להוריד אותם. (השפעת שרי מעלה הנ"ל) והאיך אומר את רוח הטומאה וכו' הא אינם יורדים להם. ותירץ אינון דידעין בערב רב וכו' ר"ל אותם הע"ר היודעים הטומאה ומכעיסין. (פי' שיודעים רבונם ואעפ"כ הם מינים מומרים ואפיקורסים, כמבואר ברע"מ זח"ב דף ק"כ ע"ב) והטומאה נשמה לע"ר, ומכעיסין בערב רב, לכן יעביר אותם עמהם. וז"ש תמן אשתבח וכו' ר"ל שם בערב רב מכעיס הסטרא אחרא את הקב"ה ושכינה וישראל שבין הע"ר, וז"ש בינייהו וכו'.

מצליחין בהון: ר"ל בסטרא אחרא שבהם.

ע"כ פירוש הגר"א בזה.

לענין מ"ש כאן ענין הורדת כח השרי מעלה ע"י עבו"ז, עיין בזה בגפה"ח

שער ג' פ"ט ותבין שם.

מה שהעתיקנו כאן הוא רק גרגרים
ענין זה מדברי הגר"א ז"ל המספיקים
להאיר אור על השכת הזמן ובלבולי הדעות
במחזותם של האפטרופסים שלנו, הגם דמי
שלא נפל בבלבולי הזמן לא צריך לב"ז
כי באמת הענין פשוט מצ"ע. רק בסיבת
ריבוי המקרים ל"ע במשך ג' שנים האחרונים
מועת התחלת מלחמת שנת תשכ"ה או
נטרפו ונשתבשו הדעות. וממילא צריך
להציע לפניהם מקורות הדברים בחז"ל.

ואמנם מי שמסתכל על מקרה הזמן היום
יוגזים בהנהגתם, רואה איך שמטרתם הוא
רק ללכוד כל יהודי העולם ברשותם ויהיו
בעלי לעניני נפשות. מרגלא בפומיה דהרב
ז"ל מבריסק, "כי בכל עניניהם לא איכפת
להם כלל הצלת כלל ישראל עבד"ק. וגם
יחסם לאומות העולם הם בהיפוך מעצת
תוה"ק, ויוצא מזה שכל הכלל ישראל בב"מ
שהם, נמצאים בסכנה עצומה ר"ל. ונמצא
שנמסרנו בידי מלשינים פחותים שאין להם
שום רגש של אתרויות בעד הכלל ישראל.

ובאמת שהדבר צריך ביאור איך
הגענו לידי כך שיתבלבלו כ"כ המוחות,
ויסתכלו על כל המצבים האלו כאילו שכך
צריך להיות, והם האפטרופסים היותר טובים
שלנו היודעים איך לנהל הכלל ישראל בתוך
הגלים הסוערים בעולם. (שהם עצמם סערום)

נציע כאן הסברה א' מדברי הרב ז"ל
מבריסק בפ"י דברי רש"י על הא דכתיב
(ריש תולדות) אברהם הוליד את יצחק. ופי'
רש"י שעשה הקב"ה דמות דיוקנו של יצחק

דומה לאברהם והיו הכל אומרים שאברהם
הוליד את יצחק. שהיו ליצני הדור אומרים
שמאבימלך נתעברה שרה. שהרי כל השנים
שהיתה עם אברהם לא נתעברה והיתה אצל
אבימלך ונתעברה עב"ד ותמה הרב ז"ל
החלא עיקר הנס היה בזה ששרה הולידה
כי הרי לאברהם כבר היה ישמעאל. ועוד כי
עיקר הנס היה בה כי חדל להיות לה אורח
בנשים, והרי לא נגרע מגופו של נס כלום,
ומה רהויתו בזה, ופי' דכל עיקר ענין
הנס אינו גופו של נס רק המסקנא שיוצא
ממנו. וכשעושים ניסים לאברהם יוצא מזה
המימרא דמי מלל לאברהם הניקה בנים
שרה דנתבררה כאן קיום הבטחתו ית'.
וכשעושים ניסים לאבימלך יוצא מזה מסקנא
הפוכה. וליצני הדור אמרו דבודאי היה כאן
נס, וברזקא נס, רק לא לאברהם אלא
לאבימלך. והמסקנא היא דבשמים עושים
ניסים לאבימלך ולא לאברהם.

ובפירש"י פ' לך לך על הא דכתיב
ועמק השירים בארות וכו' חמר וינוסו מלך
סדום ועמורה ויפלו שמה וכו', כתב בשם
המר"ר שהיה המיט מוגבל בהם ונעשה נס
למלך סדום שיצא משם. לפי שהיו באומות
מקצתן שלא האמינו שניצל אברם מאור
כשדים מכבשן האש. וכיון שיצא זה מן
החמר האמינו באברהם למפרע עב"ד. ותמה
הרמב"ן ע"ז וז"ל כי האומות שלא היו
מאמינים שעשה הקב"ה נס לאברהם, בראותם
נסו של מלך סדום לא יוסיפו אמונה בהקב"ה
כי מלך סדום עובד עכו"ז הוה. והנה נסו
יתוק ידי עובדי עכו"ז וכו'. ואולי יפרשו
יוצא מלך סדום לקראתו שיצא מן הבור

דוקא יכול לצאת מזה מסקנא כי צריכים ללכת לעבוד עבדו. וע"ז הזהירה תורה כי מנסח ה' אתכם וכו'.

* * *

ונמשכנו מרעה אל רעה ונולד דעה חדשה בשנים אלו גם בין בני ישיבה שמי שאינו לומד בישיבה חייב ללכת לצבא. והנה כל יאמרו שזה מדיון הבא להרגך השכם והרגו או מדיני לא תעמוד על דם רעך, וכי הציעו לפני רב מובהק שאלה זו להלכה, וכי בידרו על פי תורה אם קיים החיובים האלו עכשיו במצבים אלו, ואם זה מחייב כל יחיד ללכת? הרי אין זה רק הרגש הלאומי שמפכפך בנו (שכל גדולי הדורות גזרו אומר שהוא מינות ואסור מן התורה, בידוע) ואיך זה נתחדש בנו ביותר בשנים אלו? הרי אומר כנ"ל — דהרי בשמים מסכימים עמהם. והרי נפרצה (ר"ל) המחיצה בין התורה ולאום ונעשה ח"ו אחד מעתה.

* * *

בירושלמי תענית פ"ד ה"ח איתא ג' שנים ומחציה הקיף אדריינוס את ביתר. והיה ר"א המודעי יושב על השק ואפר ומתפלל בכל יום ואומר רבון העולמים אל תשב בדיון היום וכו'. עד שגרם כותי א' ע"י עלילה שבר כוכבא יהרוג ר"א. מיד יצאת בת קול ואמרה הרגת ר"א המודעי ורוען של כל ישראל ועין ימינם וכו'. מיד נלכדה ביתר ונהרג בר כוכבא ע"כ. ומבואר מזה דלא הכר כוכבא סוכת הישועה ולא הוא

כשעבר אברהם עליו. כי נעשה לו גם לכבד (הכ"ף בפתח) אברהם. שיצא לקראתו לכבודו ולברכו וכו'. והנה נעשה הנם על ידו. ואם נעשה למלך סדום גם לכבוד אברהם כ"ש שיש להאמין שיעשה גם לאברהם להציל ממות נפשו עב"ל הרמב"ן. מבואר מזה דאין בגוף הנם עצמו שום תועלת אלא בהמסקנא שלו. ואם המסקנא הוא שהקב"ה עושה גם לחסידיו הרי יצא התועלת ממנו. אבל אם המסקנא הוא שלמלך סדום עושים ניסים יוצא מזה חיזוק ידי עובדי עבדו לבר עבד"ק של הרב ז"ל בביאר דברי רש"י.

והנה בנוגע להעובדא עצמה של תשכ"ז לא נכנס לברר אם היו ניסים או הצלחה מופלגת מדרך הטבע, שאין זה מעניינינו כלל עכשיו. אבל נדבר אודות הגרשה של העולם לענין הזה, ותוצאות שלו היום.

אם נסתכל (בעין פקוחא) בתוך עצמנו נראה שמה שצדקנו שהיו ניסים, ובדוקא ניסים, היה זה מסקנת ליצני הדור שאמרו ג"כ בדוקא ניסים אבל לאבימלך ולא לאברהם. ולכן מהסיבה הזה עצמה לקחנו לעצמינו המשענת קנה רצוין שלהם לסמוך עליו כאילו היה דבר ממשי שאפשר להשען עליו. ולמה? משום דהרי בשמים מסכימים עמהם. וודאי אין לך סילוף הדעות ופיטטוש גרוע מזה, ונמשך דעה כוזבת הזו לעוברינו לשלול כל אפשרותינו להסתכל לתוך תוכו של הפרשה ולאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא כאן. וכן מבואר בתורה בפרשת נביא שקר, שמראית אותות וניסים

רמה, מ"מ אי"ז מבטיח כלל דבעתיד ינצלו.
ועכשיו הם צריכים לעמוד עוד הפעם במשקל
ק-ל דעות לראות אם יש להם עכשיו זכות
להנצל עכ"ד.

* * *

ומרגלא בפומיה דהרב ז"ל מבריסק כי
מה שהעולם סוברים שמחסדי שמים נתנה
לנו מדינה להיות עכ"פ הצלה פורתא טעות
הוא. עצם המדינה הוא אסון על הכלל יש-
ראל ואין מי שיודע מה יהיה בסופה עכ"ק.
ביאור דברי קדשו בדרך משל. למי שענשו
המלך לעבוד עבודת פרך. ובאמצע קבלת
ענשו התחדשה עוד סיבה להעמיק ענשו,
וגזר שיקחוהו משם לבית הסקילה. והאם
נאמר דעצם לקיחתו מהמקום שעבד עבודה
המפרכת הוי זה בגדר הצלה פורתא מכיון
הלרגע הרי נפטר מעבודתו, או ניבא דאין
בלקיחת זו שום ריח הצלה רק פעולה של
העמקת ענשו. כי הרי הוי חלקיחת התחלת
הבאתו לבית הסקילה. בודאי כל בן דעת
ישפוט כצד השני. וכמ"כ בנדרון דידן הגם
כי לעין נראה שהמדינה הוא מקום קליטה
להציל את שארית הפליטה מהשואה הנאצי
במלחמה האחרונה, האמת הוא להיפוך ממש
הגזרה שיצאה על כלל ישראל בשואה ההיא
היתה בגדר גזירת המן ר"ל. ז"א כליון
שונאים של ישראל. וברחמי שמים נשאר
מגזרה זו פליטה קטנה. אבל גם עליהם
נגזר שיכנסו עו הפעם לתוך גזרה כזו.
אבל לא כהראשונה שהיתה רק גזרה על
הגופים לבד. רק דכאן הוכנסו לגזרה איזומה
עד מאד דזהו איבוד חיי הנצח ר"ל. ומה

זרוען של ישראל, רק ר"א המודעי המתפלש
בשקו באפר ומתפלל לעצור הגזרה. ונמצא
ההמסקנא שהיה צריך לצאת מעובדא דידן
הוא גודל כחם של בני העליה שבדורינו.
ויצא מזה התעוררות עצומה להתחזק בלימוד
התורה וקיום מצותיה. וזהו ההמסקנא שיוצא
בשנעשה ישועה לעברי ה'. אבל בשנעשה
לאבימלך יצא מזה פתגם הידוע כאן "כל
הכבוד לבעלי הזרוע".

* * *

ודע עוד שהדעה שנתפשט בינינו
שיש לנצ על מה להשען להבא מחמת שהראו
לנו ניסים בעבר, מוטעת היא לגמרי. ושני
פרשיות מפורשות הם בתורה.

יעקב אבינו הובטח על הצלתו מעשו.
ומ"מ כשנפגש עמו בחזרתו לא"י אמר
קטנתי מכל החסדים, דנתמעטו זכויותי
עכשיו ע"י חסדי המקום אתו בבית לבן.
ועוד שמא נתלכלך בחטא שם וכמ"ש חז"ל.
ותו אין הברה לקיום הבטחה זו. וע"ז כתיב
וירא יעקב מאד וכו'.

שניה. שמעתי ממופלג א' דביצ"מ
קודם קרי"ס כתיב ויסע מלאך האלקים
ההולך לפני מחנה ישראל. ופירש"י דבכ"מ
הוא אומר מלאך ה' וכאן מלאך האלקים.
אין אלקים אלא דין. מלמד שהיו ישראל
נתונים בדין באותה שעה אם להנצל או
להאבד עם מצרים עכ"ד. והגם שבמשך שנה
שלימה ראו העשר מכות במצרים שהיו
אותות ומופתים בדרבי ניסים ויצאנה ביד

שחשב האשכנזי לעשות בגופים לדורינו, התנבלו שונאי נפשינו לעשותו בנפשנו. וחרעו לנו האחרונים יותר מהראשונים (ועיין במד"ר שה"ש פ"ב סוף אות י"ג דאיתא שם א"ר לוי אין ב"ד בא אלא בדור שפניו חצופות וחייב כליה עכ"ד). ונמצא דאין קליטתם בתוך המדינה מעשה של הצלה פורתא רק העמקת המחרישה של גזרה הראשונה. והא דיש קיום להכליל ישראל בתוכם הוא ניסים גמורים בחסדי ה'. אבל לשניהם, דהיינו זרע עמלק באומות וזרע עמלק שנתערב בינינו, מטרות א' ממש. והוא ללחום כנגד ה' ע"י עקירת הכלל ישראל מן העולם ח"ו. ומלחמה זו היא בערמימות דוקא, וכמובא לעיל מזה"ק דהם רמאים כנחשים יעו"ש. אבל הובטחה לנו ריוח והצלה ע"י, וכדכתיב ריוח והצלה יעמוד ליחודים ממקום אחר וכו'. ובמ"כ כאן, דהגענו בשפלותינו לקיום הכתוב ישפילנה ער עפר, נחמתנו הוא דעכשיו יתקיים בנו התנערי מעפר וכו' כמבואר בדברי הגר"א לעיל.

* * *

מבואר מזה היטב דכל מה שנקרה לאדם בכל משך ימי חייו אין במקרים הללו שום סיבה בדרכי סידור כחות הטבע. פ"י הדברים דבששת ימי בראשית הוכן ההוצאה לפועל, וגם הסידור, של כל הכוחות הצריכים שיתראה על ידם עולם מלא. גם נסדרו אז כל דרכי הסיבה ומסובב שלהם, איך כל א' יהיה מסובב מחבירו ומקושר אליו. ואיך יתאימו כחות הללו למצבי שינוי סדר זמנים ההולך ומשתנה מרגע לרגע בכל משך קיום ימי עולם, עיין היטב בזה בפ"י הרמב"ן על הא דכתיב אשר ברא אלקים לעשות. וקיום תמיד ז' בלי שידור מערכותם הוא טבעיותו של עולם. והוא רצונו ית' המתמדת צורת קיום זו במשך ו' אלפי שנים דהוי האי עלמא. ונקראת השגחה זו בלשון הראשונים, השגחה טבעי או כללי. זהו תוכן

שחשב האשכנזי לעשות בגופים לדורינו, התנבלו שונאי נפשינו לעשותו בנפשנו. וחרעו לנו האחרונים יותר מהראשונים (ועיין במד"ר שה"ש פ"ב סוף אות י"ג דאיתא שם א"ר לוי אין ב"ד בא אלא בדור שפניו חצופות וחייב כליה עכ"ד). ונמצא דאין קליטתם בתוך המדינה מעשה של הצלה פורתא רק העמקת המחרישה של גזרה הראשונה. והא דיש קיום להכליל ישראל בתוכם הוא ניסים גמורים בחסדי ה'. אבל לשניהם, דהיינו זרע עמלק באומות וזרע עמלק שנתערב בינינו, מטרות א' ממש. והוא ללחום כנגד ה' ע"י עקירת הכלל ישראל מן העולם ח"ו. ומלחמה זו היא בערמימות דוקא, וכמובא לעיל מזה"ק דהם רמאים כנחשים יעו"ש. אבל הובטחה לנו ריוח והצלה ע"י, וכדכתיב ריוח והצלה יעמוד ליחודים ממקום אחר וכו'. ובמ"כ כאן, דהגענו בשפלותינו לקיום הכתוב ישפילנה ער עפר, נחמתנו הוא דעכשיו יתקיים בנו התנערי מעפר וכו' כמבואר בדברי הגר"א לעיל.

לנקודה האחרונה בענין זו נעתיק דברי הרמב"ן פ' וארא על דא ודתיב וארא אל אברהם וכו' בק-ל ש"ד ושמך ה' לא נודעתי להם, שכתב בזה"ל ענין הכתוב כי נראה לאבות בשם הזה שהוא מנצח מערכות השמים ולעשות עמם ניסים גדולים שלא נתבטל בהם נהג העולם. ברעב פדה אותם ממות, ובמלחמה מודי חרב, ולתת להם עושר וכבוד וכל טובה. והם בכל היעודים שבתורה

שחיתה אז קנו בלבם מחשבות בטחון ושלוח ותמה, איך היה מה שקרה אז שום סיבה לבטוח העתיד? דהרי כמו שביארנו בהצלת היחיד, שאין להביא ראיה מהאידנא על העתיד להיות דהנהגה מתהפכת תמיד מכת מעשה בני אדם ושאר דרכי השי"ת הנעלמים הרי כן הוא גם בהצלת הרבים, ואין בין זה לזה כלום כמבואר ברמב"ן הנ"ל.

ואמנם העובדא שגרמה לבטחון המוחרת הזו היתה בהיותנו אז במצב של צרה גדולה, ולפי מבט הטבעי אז היינו בסכנה, ואח"כ כשנתהפך וראינו חסדי ה' ושיש הנהגה עליונה המשרדת מחלף הטבעי כרצונה, תפסנו אז הכל במבט הנראה לעין בלבד, והיה המסקנא שלנו דמכיון שראינו שהיינו בצרה גדולה ומ"מ בחסדי ה' היתה הרוחה שוב אין לדאוג להבא, כי בכל צרה תתחדש עוד הרוחה כזו, ובמקום התבוננות עמוקה עפ"י דעת תורה במקרים הללו ולקשרם למהלכי שכר ועונש, ראינו שהרוחה כאילו היתה בלי חשבון כלל, ויצא מזה דבמקום להתחזק בתורה ויר"ש להבא בכדי למנוע ח"ו עוד צרה, נתחדש אצלנו בטחון הכפיל, כפי סכלותינו, וכדכתיב והכפיל מתעבר ובוטח, פי' דהגם שעובר על רצונו ית' בוחט הוא שהשי"ת ישפיע לו רק חסד עיין בבהגר"א משלי י"ד, והרי למי שיוודע ומאמין באמת שכל מקריהם מעשה נסים כפי שכר מצותיו ועבירותיו, הרי אין אצלו חידוש סיבת עכשיו בדעתו, ורק הודאה בפיו להשי"ת שפרה נפשו ממות, דבשבעות האחרים קודם המלחמה בודאי היתה ח"ו גזירה מוראה על הכלל ישראל, וכידוע דברי

ענין השגחת הטבע, ואין בכל דרכים הללו סיבה עיקרי למקרי האדם, ורק דהטבע הוא שלוחו ית' להוציא לפועל מהלכי השכר ועונש הקשורים בבחירת האדם, וכל דרכי הסיבה ומסובב בדרכי הטבע [בנוגע להשגחת האדם] הוא רק קיום שליחות זו, והסיבה הראשונה, והאמיתית, המסבבת כל אלו הסיבות הוא המצות ועבירות של האדם ולא יותר. א"כ ברור הוא כי כל רגע של שלוח וענג וכדו' בחיי האדם הם משום שעכשיו בשמים מתנהגים עמו כפי זכותיו, וכל רגע של טרחא וצער וכו' הוא משום דמתנהגים עמו כפי חטאיו, ועומק התשכונות בזה עליהם כתיב משפטך תהום רבה, וזהו כל שיעור ידיעתנו בדרכי שמים.

נמצא ברור מכו"ז, דאם יתבונן האדם בהשגחה שנעשית עמו בעת שלוחו ותענוגו, יראה דאין מזה שום הכרח שבעתיד יתמיד מצב זה, דהרי כל ידיעתו הוא דרק עכשיו רוצים להתנהג עמו כפי זכותיו, ומהיבא תיתא שיתמיד רצון זה.

וכמו שלא יחשוב בהיותו מקבל שלוח וענג במעשה נסים, [שאינו כפי סיבות הטבע וכדברי הרמב"ן הנ"ל] שכאשר קרה הגם הזה כן יקרה בודאי בפעם שניה, דהרי אנו רואים שמקרי האדם מתהפכים כמעט בכל עת ובכל שעה מרעה למובה ולהיפוך ח"ו, ולכן ודאי מצד הגם שקרה אינו נותן לו שום בטחון יתירה על העתיד, א"כ מה מאד יש לתמוה על הגישה של קצת מחבורת יושבי אהל לפני ג' שנים [וגם במשך הג' שנים הללו] בראותם ההצלחה המופלגת

* * *

ברמב"ן פ' קדושים כתב וז"ל ואמר
אל תפנו אל האלילים להאמין שיהיה בהם
תועלת או שיבואו העתידות שיתנבאו מהם.
אבל יהיו הם וכל מעשיהם אפס ותהיו בעיניו.

ובפרשת שופטים כתב וז"ל וטעם
תמים תהיה עם ה' אלקיך שנייחד לבנינו
אליו לברו ונאמין שהוא לברו עושה הכל.
וממנו לברו נדרוש העתידות מנביאיו, או
מאנשי חסידיו ר"ל אורים ותומים ולא נדרוש
מהוברי שמים ולא מזולתם, ולא נבטח
שיבואו דבריהם עכ"פ. אבל אם נשמע דבר
מהם נאמר הכל ביד"ש. כי הוא אלהי האלהים
עליון על הכל היכול בכל, משנה מערכות
הכוכבים ומזלות כרצונו וכו'. ונאמין שכל
הבאות תהינה כפי התקרב האדם בעבודתו
עכ"ל.

* * *

ליקוטים מספר חפץ חיים על נביאים

חזקו עלי דבריכם אמר ה'. ואמרתם
מה נדברנו עליך, אמרתם שוא עבוד אלקים,
ומה בצע כי שמרנו משמרתנו, וכי הלכנו
קדורנית מפני ה' צבאות. ועתה אנחנו
מאשרים זדים, גם נבנו עושי רשעה, גם
בחנו אלקים וימלטנו. אז נדברו יראי ה' איש
אל רעהו וכו'. (מלאכי ג').

וחנה עי"ז הביאו (המתפרצים כנגד

הגרא"ב וסרמון ז"ל כי עכשיו שחבר לנו
נביאים משמיעים לנו הגזרות הנגזרות בב"ד
של מעלת כפי רודפי הכלל ישראל. וגם
גזירה זו היה פרי מעשינו ולא משום סיבה
טבעי. וא"כ כשהצילנו ה' הרי אין לנו רק
להודות על ההצלה. אבל להשען ע"ז לבר,
ולומר דמכיוון שיש יד עליונה המנהגת הכלל
ישראל, א"כ כודאי גם להבא יהיה טוב.
ה"ז כפילות ושטות גמור. ואין לנו אלא
להרבות בתורה ובמצות בכדי שירחם ה'
עלינו גם להבא.

* * *

מספרו של החזו"א על עניני אמונה ובטחון

וממדת הבטחון להעמיד עצמו על
נקודת האמונה אף בהעלותו על מחשבתו
צד היסורים. ושיהיה לבו ער כי לא המקרה
פגעתו, שאין מקרה בעולם כלל רק הכל
מאתו ית', וכמ"ש לולינום ופפוס (תענית
י"ח) ואנו נתחייבנו וכו' ואם אין אתה
הורגנו הרבה הורגים יש לו למקום והרבה
דובים וכו'. וב"ז ממדת הבטחון.

גם עילות של ההצלה, שטבעת
בני האדם להשתדל בתן, משתנות אצל
הבונה. כי תחת לרדוף אחר נדיבים
ושרים ולבקש תחבולות שוא, יפשפש
הבונה במעשיו ויפנה את לבו לתשובה
תפלה וצדקה להעביר את רוע הגזירה
עכ"ל.

התורה"ק) ראייה שבעת מסלוק הקב"ה השגחתו וכל הישר בעיני איש יעשה. ומסיים הכתוב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. והנה בכתוב לא נזכר מה דברו יראי ה' וגם מה אמר הכתוב אז נדברו.

אבל באמת ניחא מאד, דהנה זה הנבואה הוא על קודם זמן ביאת המשיח שאז ימצאו הפושעים טענות כאלו. והראיה שמסיים הנביא בסוף נבואתו "זכרו תורת משה עבדי וכו' הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וכו'".

והנה קודם ביאת המשיח ידוע מן הכתובים שיבחנו ישראל מאד, כמ"ש וצרפתים בצרופ את הכסף ובהנתיים כבחון את הזהב. והיינו שיבחנו אם הם דבקים באמת בה' אלקיהם כמו שמסיים שם הכתוב עיי"ש. ובעת שצריך לנסות האנשים בזה אם יש להם אהבה אמיתית בלב ונפש לה' ולתורתו. אז נסבבו הצלחות גדולות להעוזבים דרכו. ובוה נבחנו העובדי ה' אם עבודתם בלב שלם, לא יסתכלו ע"ז כלל. אבל אם עבודתם מפוקפקת בידם קצת ח"ו אז גם הם סרים מדרך ה' וע"י מראת הרע הזה.

וזהו שכתוב אז נדברו וכו'. היינו שנדברו ביניהם שהעת הוא זמן הבחינה, ואין להשגיח על הצלחתם, ועל כן עלינו להתחזק ביותר לכבוד שמו.

והבהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו

את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המזבח יקרבו לשרתני. יהזקאל מ"ד.
עבודת ה' ניכרת בעיקרה ביותר בעת שרבו מפירי הדת העוקרים את דיני התורה. בני צדוק שמרו משמרת הקדש בעת שרו בני מעל ה'. ובשביל זה זכו לקרוב לה' לשרתו ולחזרות לעם ישראל בין קדש לחול, ובין טמא לטהור.

בעת שמתרבים המורדים במלכות ויכול אוהב המלך לעלות במדרגת יותר גבוהה, מאשר בשנים כתיקונם, כי הלא הוא מגין על המלך בשעת הסכנה. וכן הדין במי שמציל מן הדליקה, בא על שברו משלם.

ועכשיו היא העת שרבו המורדים במלכו של עולם, ועלינו מוטל להגן על כבודו בכל חיינו ממש כמו אוהבי המלך שומרי ראשו.

חיים אנו בתקופה שמעלים את התורה על המוקד ר"ל, ומי שמצילה כטה יבא על שברו, ומכבדי אכבד אמר הקב"ה. עת יבא משיח ויתפרסמו ברבים שמות המורדים והמגנים, וכל א' יבא על שברו על פי פעלו.

והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. ישעיה ד'.

בעתים הקשות האלו שנתרבו הנסיונות בעונותינו, בני עמנו נחלקים עפ"י רוב לצדיקים ולאובדי דרך, ומעט מועד נמצאים

* * *

בתחלת שנת תרע"ו בחיותו בסמילאויטש
באו אחרים לקבל ברכה הימנו וסיפרו איך
שלקחו בניהם לעבודת הצבא על שדה
המלחמה. ובכה מאין הפוגות ואמר „לפנים
נהרגו ג"כ הרבה יהודים, אמנם עכ"פ היה
זה על קידוש ה' אבל בשביל איזה תכלית
נהרגים היום? כמה וכמה נהרגים, וכמה
נשארים נכאים על משך חייהם, ובשביל מה
וגם אותם שנשארי בחיים ממש, גם בהם
נשרש רציחה ומה יהיה פני הדור הבא?
(בזמנינו היה לפומון זו פנים חדשות
וחרפות יותר).

* * *

אך שקר נחלו אבותינו. (ירמיהו פט"ז)
משל לכפרי א' שנסע עם עגלתו בליל חורף
אחד. וכאשר היה קר לו, ונסע דרך בית
המרוח, נכנס שמה ושתה הרבה כוסות יין
שרף, בינתיים כשישב ושתה נפל בחוץ שלג
גדול ונאבדה הדרך. ומפני שהיה שיכור
לא המתין עד שיאיר הבוקר רק ישב על
העגלה והסוס הלך בעצמו על השלג וחפש
לו דרך. קודם אור הבוקר כאשר קמו הרבה
כפריים ראו לפניהם דרך סלולה, ובכן חשבו
שזו היא הדרך המובילה אל העיר, נסעו
כולם על אותה דרך ושום אחד לא התכוון
שהדרך נעשתה ע"י שיכור כפרי עם סוסו.
אולם כשהאיר להם הבקר אז ידעו והבינו
שדרך זו אינה מובילה העירה ואינה הדרך
הנכונה.

בינונים. והדבר דומה למלחמה שרק גבורים
נשארים בחיים והחלוצים ימותו כחרב או
יוצאים בעלי מום מהמלחמה.

וכן הוא בענינינו. מי שהוא חזק עומד
על הנסיונות, ומי שאינו במדריגה זו או
נאבד או מתמוטט. „והנשאר בירושלים
קדוש יאמר לו“.

ע"כ מספר חפץ חיים על נביאים

* * *

מושיחות החפץ חיים זצ"ל
האדם דומה לאיש צבא שבאותו מקום
ומשמר שנפקד לעמוד שם עומד. אם נשמתך
נשלחה עתה בדורות אלה צריך להיות כן.
וז"ש אל תאמר שהימים הראשונים היו
טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת זאת.

* * *

תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו
לי (תהילים פ' קל"ט) אל יאמר האדם מה
עושים לי הכופרים אם הם אפיקורסים —
לעצמם. אל יחשוב כן, כי הם חפצים
שיתפקרו הכל כמותם.

* * *

לא נבראו הרעמים אלא להפשיט
העקמומית שבלב. (ברכות נ"ט) הכונה בזה
על כל המאורעות שמזדמנים לאדם, הוא
כדי להתזירו בתשובה.

מכללות דברי הגר"א ז"ל הנזכרים לעיל מבואר כי הננו נמצאים במדרגה התחתונה של הגלות. תקופה שהיא נקראת שחוק הכסיל, רשע שהשעה משחקת לו. פנים שוחקות הללו שמראים להם בשמים היא סיבת ריבוי הצלחתם, וכנ"ל. אבל תוכו רצוף כעס, כי תכליתו הוא להשמידם עדי עד. וכדכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו להאבירם. שמשלם לו מיעוט זכויותיו בעוה"ז בכדי להאבירם מעוה"ב. וכמבואר בהג"ל דעליהם כתיב מחה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים. ואין אנו מרגישים איכות האסון של הכלל ישראל בזה שנדחה עכשיו למדרגה התחתונה של הגלות הנקראת שאול תחתית, וכנ"ל. רק מדברי הגר"א ז"ל לעיל שכתב וז"ל כי כמו היצחק באדם כן הם בישראל עכ"ל נדע נאמנה לרשת מן נפלנו

ר"ל, ומטרת השולטים עלינו עכשיו. דו"ל החובת הלכות, ראו לך לדעת כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך וכו' והוא מורה אותך בחציו הממיתים לשרשך מארץ החיים וכו'. ומן החזק שבשלוהיו אשר יורה אותך וילחם אותך בהם, שישתדל לספק עליך אמיתתך ולשבש מזה שנתברר לך ולערבב נפשך במחשבות כוזבים ומענות שקרים וכו' עכ"ל (פ"ה משער יחוד המעשה) לא באתי כאן להתגרות ברשע שהשעה משחקת לו רק להפריד מהם חובשי בית-המדרש שעדיין לא הפקידו חייהם ברשותם. והלואי שיספיקו הדברים שהובאו כאן.

ועינינו נשואות לאבינו שבשמים לרחם עלינו ולהוציאנו מאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה בבי"א.